

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ
ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΤΡΙΤΗ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 2023 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ**

A1.α.

1. Λάθος «πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἔνεκεν συνεστηκυῖαν»
2. Λάθος «ὅτι δὲ δεῖ κύριον εἶναι μᾶλλον τὸ πλῆθος ἢ τοὺς ἀρίστους μὲν ὀλίγους δέ, δόξειεν ἂν λέγεσθαι καὶ τιν' ἔχειν ἀπορίαν τάχα δὲ καὶ ἀλήθειαν.»
3. Σωστό «Τοὺς γὰρ πολλοὺς, ὧν ἕκαστός ἐστιν οὐ σπουδαῖος ἀνὴρ, ὅμως ἐνδέχεται συνελθόντας εἶναι βελτίους ἐκείνων, οὐχ ὥς ἕκαστον ἀλλ' ὥς σύμπαντας, οἷον τὰ συμφορητὰ δείπνα τῶν ἐκ μιᾶς δαπάνης χορηγηθέντων»

A1.β.

α. → 1

β. → 3

B1.

Ο ορισμός της έννοιας «πόλις»

- Έννοια γένους ή προσεχές γένος (genus proximum): Η πόλη είναι μια μορφή κοινωνικής συμβίωσης (κοινωνία τινά οὖσαν).
- Ειδοποιός διαφορά (specifica differentia): Διαφοροποιείται από τις άλλες μορφές κοινωνικής συμβίωσης με βάση τον σκοπό (τέλος) στον οποίο αυτή αποβλέπει. Δηλαδή, οι άλλες μορφές κοινωνικής συμβίωσης επιδιώκουν κάποιο επιμέρους αγαθό, ενώ ο υπέρτατος στόχος και το υπέρτατο τέλος (= προορισμός) της πόλης, κατά τον Αριστοτέλη, είναι το κυριότερο από όλα τα αγαθά, δηλαδή η ευδαιμονία. Η εξήγησή του για τη δημιουργία της πόλης είναι τελεολογική.
- Η πόλη λοιπόν, με βάση τα παραπάνω στοιχεία, μπορεί να οριστεί ως εξής: Είναι μια μορφή ανώτερης κοινωνικής συμβίωσης (ή πασών κυριωτάτη), που εμπεριέχει όλες τις άλλες (πᾶσας περιέχουσα τὰς ἄλλας) και αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά (τοῦ κυριωτάτου πάντων).

Είναι η τελειότερη μορφή κοινωνικής συμβίωσης. Περιλαμβάνει ατελέστερα κοινωνικά μορφώματα, όπως η οικογένεια, η φυλετική συγγένεια και σχέση, το χωριό, μια συντεχνία κ.ά. Η πόλις δεν είναι απλώς μια ανταλλακτική κοινωνία που διασφαλίζει την επιβίωση των μελών της, αλλά εκείνη η οργανωμένη και αρθρωμένη κοινωνία που διασφαλίζει τις προϋποθέσεις για την πλήρη ανάπτυξη όλων των δυνατοτήτων του ανθρώπου. Αυτή είναι η έννοια του εὔ ζῆν. Ὑψιστος σκοπός της ύπαρξής της είναι το κοινό αγαθό, η συλλογική και ατομική ευτυχία των μελών της. Η ειδοποιός διαφορά της πόλης απ' όλες τις άλλες κοινότητες είναι και ποιοτική («κυριωτάτη»), αφού έχει τον ανώτερο σκοπό, που είναι η ευδαιμονία, αλλά και ποσοτική («περιέχουσα πᾶσας τὰς ἄλλας»). Τόσο ο υπερθετικός «κυριωτάτου», «κυριωτάτη», όσο και η επανάληψη του πᾶς δείχνει την ανωτερότητα της πόλης και του σκοπού που αποβλέπει.

Η έκφραση καὶ ἡ κοινωνία ἡ πολιτική είναι ταυτόσημη με τη λέξη πόλις. Ο Π. Λεκατσάς την αποδίδει με την έκφραση πολιτειακώς οργανωμένη κοινωνία και τονίζει ότι στην αρχική αντίληψη των αρχαίων περί πόλης-κράτους ο Αριστοτέλης προσθέτει και το πολίτευμα που διαφοροποιεί καθεμιά πόλη.

Ο Αριστοτέλης επισφραγίζει τον ορισμό της έννοιας «πόλις» με τον χαρακτηρισμό

πολιτική κοινωνία, δηλαδή την οργανωμένη πολιτειακά κοινωνία η οποία έχει αυτάρκεια, αυτονομία, ελευθερία, θεσμούς και πολίτευμα. Αφορά, λοιπόν, η πόλη τη γνωστή για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο πόλη-κράτος, όπως επικράτησε να αποδίδεται σήμερα ο όρος

Η πόλη χρησιμοποιείται με τη συνηθισμένη σημασία για τους αρχαίους Έλληνες της πόλης-κράτους. Η πόλη-κράτος των κλασσικών χρόνων έχει τη σημασία της πόλης-κράτους, μιας αυτόνομης (ανεξάρτητης) πολιτικής μονάδας που έχει δικούς της νόμους, θεσμούς, επικράτεια και διοίκηση.

Είχε εδαφική ακεραιότητα και ανεξαρτησία. Οι πολίτες της είχαν συνείδηση των κοινών δεσμών και κανένα δεσμό υποταγής σε άλλη πόλη-κράτος. Οι θεσμοί, οι νόμοι, οι παραδόσεις και η λατρεία είχαν υποχρεωτικό χαρακτήρα και οι πολίτες δεν είχαν τη δυνατότητα να τα παραβιάσουν. Ιδιαίτερα οι νόμοι έδιναν το στίγμα των ελεύθερων και πολιτισμένων ανθρώπων, γιατί η πειθαρχία σ' αυτούς έκανε αδιανόητη την υπακοή σ' ένα ιδιότροπο και άδικο τύραννο. Στις αρχαίες πόλεις-κράτη κυρίαρχος ήταν ο λαός που με τις συνελεύσεις έπαιρνε τις αποφάσεις με μια μορφή άμεσης δημοκρατίας.

Ο Αριστοτέλης εμμένει σ' αυτή την κλασική μορφή της πόλης-κράτους με σαφή αντίθεση με την έννοια του έθνους, ως ένα πλήθος ανθρώπων με συνείδηση κοινής καταγωγής και ιστορίας χωρίς κανένα πολιτικό δεσμό.

B2.

Στο απόσπασμα από τα «Πολιτικά» ο Αριστοτέλης εξετάζει με επιφύλαξη το ζήτημα της ιδανικής διακυβέρνησης της πόλης από την πλευρά των πολλών επισημαίνοντας το προφανές μειονέκτημά τους έναντι των αρίστων και ολίγων που αφορά στο ότι ατομικά συγκρινόμενος ο καθένας από τους πολλούς υπολείπεται στα μόρια αρετής και φρόνησης έναντι εκείνων. Επισημαίνει όμως παράλληλα και την ενδεχόμενη υπεροχή του πλήθους έναντι των ολίγων καθαρά λόγω αριθμητικών κριτηρίων και βασιζόμενος στην αθροιστική θεωρία. Στην προσπάθειά του αυτή να πείσει εκθέτει τρία παραδείγματα με τη μέθοδο της αναλογίας. Το δεύτερο από αυτά αντλείται από τον χώρο της μυθολογίας και παρουσιάζει έναν υπεράνθρωπο με πολλά χέρια και πόδια και αντίστοιχη επομένως αρετή και εξυπνάδα. Ο Αριστοτέλης στο 2^ο απόσπασμα στο χωρίο «πολύποδα καὶ πολύχειρα καὶ πολλὰς ἔχοντ' αἰσθήσεις,» περιγράφει ένα φανταστικό «υπεράνθρωπο», ο οποίος έχει πολλά πόδια, χέρια και αισθητήρια όργανα, εξαιρετική αρετή και εξυπνάδα, δηλαδή πολλές σωματικές, ηθικές και πνευματικές ικανότητες. Το υποθετικό και παραστατικό παράδειγμα του ενός ανθρώπου με τα πολλά χέρια και πόδια - με υπερφυσική σωματική δύναμη - με τις πολλές αισθήσεις και τη συσσωρευμένη αρετή και εξυπνάδα εκφράζει την έννοια της δύναμης και της υπεροχής. Στη μυθολογία υπάρχουν πολλά τέτοια παραδείγματα, ο Απόλλωνας των Λακεδαιμονίων με τα τέσσερα χέρια και αυτιά, οι Ερινύες με τα πολλά χέρια και πόδια, οι Εκατόγχειρες που έγιναν και οι φύλακες στον Τάρταρο, ο Κέρβερος με τα τρία κεφάλια κ.α. Η υπεροχή λοιπόν του πλήθους ενισχύεται παραστατικά με την εικόνα ενός ανθρώπου που διαθέτει πολλά χέρια ή πόδια και άλλες αισθήσεις αλλά παράλληλα συγκεντρώνει τα ήθη και τις πνευματικές δυνατότητες πολλών ανθρώπων (τα επιμέρους άτομα του πλήθους).

Ο Ιάμβλιχος στον «Ανώνυμο», αναφερόμενος σε θέματα τρόπου άσκησης της εξουσίας παρουσιάζει τον δικό του φανταστικό υπεράνθρωπο με υπερφυσικά σωματικά και ψυχικά χαρακτηριστικά ως ενδεχόμενο φορέα εξουσίας. Σύμφωνα με τον Ιάμβλιχο ένας υπεράνθρωπος που θα ήταν εκ γενετής άτρωτος, απρόσβλητος από αρρώστιες και από άλλα παθήματα, χαλύβδινος, με υπερφυσικές σωματικές και ψυχικές δυνάμεις, θα μπορούσε η δύναμή του να του εξασφαλίσει πλεονεκτήματα σε σχέση με τους άλλους

παρουσιάζεται ως παντοδύναμος μονάρχης που θα μπορούσε προφανώς να παραβαίνει το νόμο ατιμώρητος, ωστόσο μόνο εφόσον υπάκουε το νόμο και τη δικαιοσύνη, και τα ενίσχυε με τη δύναμη του θα μπορούσε να επιβιώσει. Σε αντίθετη περίπτωση όλοι οι άλλοι, το πλήθος, θα συσπειρώνονταν εναντίον ενός τέτοιου ανθρώπου και καθώς θα είχαν καλή διοίκηση και αριθμητική υπεροχή, θα υπερτερούσαν απέναντί του είτε με την επιδεξιότητα είτε με τη δύναμη και τελικά θα έβγαιναν νικητές.

Συμπερασματικά και οι δύο φιλόσοφοι αναφέρονται στο θέμα της ιδανικής διακυβέρνησης της πόλης χρησιμοποιώντας την μέθοδο της αναλογίας για να εκλαϊκεύσουν στο ευρύ κοινό δύσκολες φιλοσοφικές έννοιες και θεωρίες και να τις καταστήσουν εύληπτες. Επίσης υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα της δικαιοσύνης, με απώτερο στόχο την συλλογική ευδαιμονία, το εὖ ζῆν όλων των πολιτών.

B3.

Οπτική:	ὁρῶμεν
Σύσταση:	συνεστηκυῖαν
Λάθος:	ἀλήθειαν
Δοχείο:	ἐνδέχεται
ποδήλατο:	πολύποδα

B4.

1. → β
2. → β
3. → α
4. → α
5. → β

Γ1.

Σωκράτη, όλα τα φυτά σχεδόν έχουν (ανατραφεί)με τον ίδιο τρόπο και όσα φυτρώνουν από τη γη και τα υπόλοιπα ζώα και ο άνθρωπος. Πράγματι και όσον αφορά στα φυτά, πάρα πολύ εύκολο για εμάς, που καλλιεργούμε τη γη, φαίνεται αυτό, δηλαδή το να προετοιμάσουμε τα πάντα πριν να φυτέψουμε, ακόμη και το ίδιο το φύτεμα· όταν, όμως, το φυτό αποκτήσει ζωή, μετά από αυτό η φροντίδα του βλασταριού/ για αυτό που φύτεψε είναι και μεγάλη/πολλή και δύσκολη και σκληρή. Φαίνεται, λοιπόν, ότι το ίδιο συμβαίνει και σε σχέση με τους ανθρώπους· και (το) συμπεραίνω από τη δική μου περίπτωση και (ισχύει) στις άλλες· γιατί, πράγματι, για εμένα πιο εύκολο από όλα έχει σταθεί το να φυτέψω ή να γεννήσω – όπως θέλει ας το πει κανείς – αυτό εδώ το παιδί, η ανατροφή του, όμως, είναι και δύσκολη και γίνεται συνέχεια με φόβο από εμένα, που φοβάμαι για αυτόν

Γ2. Ο Θεάγης αξιώνει από τον πατέρα του Δημόδοκο να του πληρώσει τα δίδακτρα σε κάποιο σοφιστή προκειμένου να γίνει σοφός «ὅστις αὐτὸν σοφὸν ποιήσει».. Και αυτό επειδή κάποιοι συνομήλικοί του και απλοί πολίτες που είχαν κατέβει στην πόλη «τῶν ἡλικιωτῶν τινες αὐτοῦ καὶ δημοτῶν, εἰς τὸ ἄστὺ καταβαίνοντες» τον είχαν επηρεάσει «διαταράττουσιν αὐτόν» κατά την άποψη του πατέρα «δοκῶ γάρ μοι» με την αναπαραγωγή και επιμονή σε λόγια που έχουν ακούσει, και προφανώς έχουν ενστερνιστεί χωρίς κριτική προσέγγιση «λόγους τινὰς ἀπομνημονεύοντες». Έχουν δημιουργήσει, λοιπόν, στον Θεάγη την έντονη επιθυμία να γίνει μαθητής κάποιου από τους σοφιστές «τελέσαι τινὲ τῶν σοφιστῶν», με αποτέλεσμα να ζητά χρήματα και να

ενοχλεί τον πατέρα του «μοι πράγματα παρέχει», παρουσιάζοντας την αξίωση να φροντίσει γι' αυτόν πληρώνοντας κάποιον σοφιστή

Γ3.

σχές
ῥάδιον-ῥᾶον
ἀγεννοῦς
ἐπιθυμῆιν
τά ἄστη
καταβησόμενοι
παλαίτερον
ἐπιμεληθέντων
οἴτινες

Γ4.α.

τὸν αὐτὸν:	ονοματικός ομοιόπτωτος προσδιορισμός ως επιθετικός προσδιορισμός στο τρόπον
τοῦτο:	υποκείμενο στο γίγνεται
ὀνομάζειν:	τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στο απρόσωπο δεῖ
πάντων:	ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός ως γενική διαιρετική στο ῥάστη
εἰς τὸ ἄστυ:	επιρρηματικός προσδιορισμός ως εμπρόθετος προσδιορισμός της κατεύθυνσης στο καταβαίνοντες
μοι:	έμμεσο αντικείμενο στο παρέχει
σοφὸν:	κατηγορούμενο του αντικειμένου αὐτόν

β. Δημόδοκος ἔλεγεν ὅτι ἡ δὲ τότε παροῦσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνυ τοῦτον φοβοῖ/φοβοίη.

Επιμέλεια απαντήσεων:
Μπέκου Νατάσα
Σκυριανού Μαίρη
Φιλόλογοι
Φροντιστήριο Μ.Ε «ΕΠΙΛΟΓΗ» - Καλαμάτα
<http://www.epil.gr>